

Underlag till förskolerapport 2022 för Norrmalms stadsdelsnämnd

Innehållsförteckning

Stadsdelsnämndernas underlag till Stockholms stads Förskolerapport 2022	3
Personalens utbildningsnivå och strukturella förutsättningar	3
Insatser för att höja personalens språkliga kompetens	3
Förbättringar av personalens arbetsituation	4
Fortsatt behov av inventering av icke inskrivna barn samt informationsinsatser och uppsökande verksamhet	5
Svenska språket och flerspråkighet	6
Nationella minoritetsspråk	7
Barn i behov av extraordinärt stöd	8

Stadsdelsnämndernas underlag till Stockholms stads Förskolerapport 2022

Personalens utbildningsnivå och strukturella förutsättningar

Personalens kompetens och utbildning är två av de viktigaste strukturella förutsättningarna för kvalitet och likvärdighet i förskolan. Vid nämndens senaste mätning fanns 37,1 procent legitimerade förskollärare i nämndens förskolor. Kommunfullmäktiges mål är 33 procent vilket innebär att nämndens förskolor för närvarande har en god tillgång avseende legitimerade förskollärare i förhållande till uppsatt mål. Andelen förskollärare (legitimerade och de utan legitimation), utbildade barnskötare samt personal som saknar utbildning för arbete med barn följs upp i samband med nämndens tertiärluppföljningar, underlag till förskolerapport samt verksamhetsberättelse.

Förvaltningen säkerställer undervisning ledd av förskollärare bland annat genom att sträva efter att ha minst en förskollärare per avdelning. Ibland uppstår situationer där barngrupper saknar legitimerade förskollärare på grund av frånvaro hos ordinarie personal eller vid vakanser. I dagsläget saknas legitimerad förskollärare i tre barngrupper. I en av dessa grupper arbetar en legitimerad grundskollärare som avser att ansöka om validering för att få förskollärarlegitimation. I de andra två grupperna är avsaknaden av legitimerad förskollärare temporära. Det finns en ytterligare barngrupp som saknar legitimerad förskollärare. Barngruppen hör till en liten avdelning för barn med behov av extraordinärt stöd i kombination med infektionskänslighet där arbetet leds av en specialpedagog med lärarlegitimation.

Stadsdelsnämndens fem förskoleenheter arbetar på liknande sätt med att säkerställa kontinuerlig undervisning av legitimerad förskollärare i de fall en barngrupp saknar legitimerad förskollärarresurs. I de barngrupper som saknar legitimerade förskollärare får annan personal, barnskötare eller olegitimerad förskollärare, stöd av andra förskollärare. Genom samplanering med legitimerade förskollärare inom enheten eller förskolan tas gemensamt ansvar för planering av undervisningen. Förskollärare som stöttar undervisningen i andra grupper ges förutsättningar för detta, så som utökad planeringstid vid behov.

I de tre barngrupperna som saknar legitimerad förskollärare, har motsvarande arbetsuppgifter som en legitimerad förskollärare skulle ha haft, tilldelats en barnskötare och två olegitimerade förskollärare i barngrupperna. Samtliga personer som tilldelats arbetsuppgifterna ingår i förskolans och enhetens reflektions och utvecklingsforum för förskollärare. Vid behov utses en mentor som stöttar i arbetet, det kan vara en legitimerad förskollärare eller biträdande rektor. Mentorns uppdrag är att fungera som ett stöd, säkerställa att arbetslagets arbete fungerar bra, att läroplansmålen uppfylls och att barnen ges en undervisning av god kvalitet.

Det har inte gjorts någon omfördelning av förskollärarresurser då enheterna arbetat på andra sätt för att säkerställa undervisning planerad av legitimerad förskollärare. Verksamheterna ska i den mån det är möjligt och medför positiva effekter omfördela förskollärarresurser.

Insatser för att höja personalens språkliga kompetens

Språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman. Förskolan ska därför lägga stor

vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt. Att pedagoger besitter kunskap flera olika språk är berikande för förskolan.

Nämndens förskolor har god tillgång av personal som har svenska som modersmål. Barnen ges tillgång till det svenska språket inom utbildningen. Alla i arbetslaget behöver vara väl förtrodda med hela läroplanen och intentionerna med utbildningen i förskolan. Bristande kunskaper i svenska språket finns framför allt hos barnskötare med en lägre utbildningsnivå.

De medarbetare som behöver stöd i det dagliga arbetet får detta genom kollegial stöttning från chefer och kollegor. Förskolans verksamhet är en lärande organisation och förskolans ledning fördelar medarbetarna så att det alltid finns personal som talar god svenska i respektive arbetslag. Vid rekrytering av nya medarbetare är verksamheten noga med att dem som anställs har förmåga att kommunicera förskolans mål, arbetssätt samt barns utveckling och lärande med vårdnadshavarna, både i tal och skrift.

Förvaltningen har på övergripande nivå inte genomfört några kompetensutvecklande insatser för att höja personalens kompetens i det svenska språket. Att personalen på förskolorna har många olika språk framkommer i språkkartläggningen. Detta är en värdefull tillgång då andelen barn med annat modersmål är stor och barnen kan ges stöd i att utveckla sitt andraspråk med hjälp av flerspråkig personal.

I de förskolor som har personal med ett behov av att höja kompetensen i svenska språket handlar det främst om kompetens att kunna formulera sig i skrift. Detta behov är inte omfattande utan handlar om enskilda individer. För att säkerställa kompetensutveckling för medarbetare som upplever detta utmanande arbetar personerna tillsammans med kollegor för att granska texter innan publicering i skolplattformen eller liknande.

Förbättringar av personalens arbetssituation

Förskolans ledningsgrupp har sedan tidigare arbetat utifrån en gemensam handlingsplan för förbättrad arbetsmiljö. Ett av målen i handlingsplanen har varit att alla chefer inom förskolan ska uppleva att de har möjlighet att utöva ett närvarande ledarskap. Verksamheten har arbetat med att utveckla hur förskolans ledning kan organisera sig för att främja det närvarande och pedagogiska ledarskapet gentemot medarbetarna.

Under vårterminen gjordes ett omtag kring enheternas egna handlingsplaner för förbättrad arbetsmiljö. En avstämning utifrån nuläget gjordes för att kartlägga vilka områden som enheten själva behöver arbeta med och vilka som är gemensamma för nämndens förskolenheter. I arbetet har det blivit tydligt att de gemensamt identifierade områden är att fortsätta stärka det närvarande och pedagogiska ledarskapet samt att förtydliga roller och ansvar.

Som ett led i arbetet har förskolans ledningsgrupp arbetat med att tydliggöra biträdande rektorers roll och tagit fram en gemensam arbetsbeskrivning. Vidare har en översyn av arbetsmiljöarbetet gjorts för att tydliggöra ansvar för genomförande av arbetets olika delar. Flera av enheterna har också arbetat med att tydliggöra förskolläraryrket och barnskötaryrket. Syftet är att förtydliga roller och uppdrag som i sin tur skapar delaktighet och samsyn i det gemensamma uppdraget mellan professionerna.

Förskollärarnas ansvar för undervisningen och ledande roll har anammats av förskolan vilket

lett till att barnskötarnas utveckling inte fått samma utrymme. Samarbetet i arbetslaget har fått stå tillbaka till förmån för gemensam tid för förskollärarna. För att möta de utmaningar detta skapat har flera av enheterna har infört särskilda barnskötarnätverk. Ledningsgruppen har identifierat att det på sikt behöver tillkomma fler forum där barnskötare och förskollärare kan mötas.

Det finns ett pågående arbete med att kartlägga enheternas utvecklingsorganisationer. Kartläggningen ska tydliggöra hur enheternas fördelar förskollärarnas tid och vilka förutsättningar arbetslagen har att mötas för att lära av varandra och nå samsyn. Arbetet ska i sin tur generera nya tankar och gemensamma idéer kring hur vi skapar förutsättningar för att hela arbetslaget ska ta gemensamt ansvar och känna delaktighet. Detta i en kontext där förskollärarna samtidigt har och ska ta en ledande roll och kunna delegera till sina kollegor i arbetslaget.

Enheternas arbete med förtydligandet av de olika yrkesrollernas arbetsuppgifter, uppdrag och ansvar har hittills skapat tydligare ramar för samarbetet vilket gynnat organisationen. underlättat samarbetet och förbättrat arbetsplatskulturen. Utifrån det omtag som gjorts under 2022 kommer arbetet att konkretiseras och fördjupas ytterligare under nästkommande verksamhetsår.

Den generella uppfattningen är att medarbetare trivs på sin arbetsplats och upplever sitt arbete som meningsfullt. Medarbetarundersökningarna visar att färre medarbetare i nämndens förskolor upplever att de utvecklas och lär nytt i jämförelse med tidigare år. Analysen är att pandemin påverkat verksamheternas möjlighet att genomföra planerade forum för utveckling och kollegialt lärande. Att verksamheterna behövde skjuta på olika former av möten för ny inspiration och utveckling kan vara en av orsakerna till att färre medarbetare upplever att de utvecklas och lär nytt.

Vidare är analysen att pandemin också påverkat medarbetarnas upplevelse kring ett närvarande ledarskap. Många rektorer och biträdande rektorer arbetade hemifrån vid perioder av hög smittspridning vilket kan ha påverkat medarbetarnas upplevelse kring ett närvarande ledarskap.

De strukturella förutsättningarna inom förskolan har ändrats på grund av minskat barnunderlag. Då antalet barn minskar inom stadsdelsområdet kan detta komma att påverka förskolans organisation och strukturella förutsättningar vilket kan skapa oro hos medarbetarna. Den kommande sammanläggningen av Norrmalms- och Östermalms stadsdelsförvaltningar kan också komma att påverka både förutsättningar och bidra till en viss oro. Ett transparent förhållningssätt kommer att tillämpas under processen och medarbetarna kommer att få löpande information om förändringen.

Fortsatt behov av inventering av icke inskrivna barn samt informationsinsatser och uppsökande verksamhet

Norrmalms stadsdelsområde har en hög inskrivningsgraden avseende barn i förskola. Utifrån den höga inskrivningsgraden har ingen inventering gjorts av vårdnadshavare i stadsdelsområdet med barn som har rätt till förskola men inte deltar i förskola eller pedagogisk omsorg. I dagsläget finns ingen samlad kunskap om orsakerna till icke-deltagande i förskola inom stadsdelsområdet.

Information om nämndens förskolor samt hur man ansöker om plats finns angivet på stadens hemsida. Förvaltningen bedriver i dagsläget ingen uppsökande verksamhet men arbetar på olika sätt för att nå ut till fler vårdnadshavare i stadsdelsområdet. Främst genom öppna förskolan och sociala medier.

Satsningar har gjorts under året för att utveckla öppna förskolans verksamhet. Syftet har bland annat varit att öka deltagande och nå ut till fler vårdnadshavare. Verksamheten hade i början av året en lägre andel besökare än vad verksamheten nu har. Öppna förskolan har arbetat strategiskt med att nå ut till vårdnadshavare via sociala medier och delar aktuella händelser och kommande aktiviteter. Under året uppmärksammades att många vårdnadshavare hade frågor om kö- och ansökningsförfarandet varför förvaltningens kö-handläggare bjöds in. På så sätt gavs vårdnadshavare möjlighet att få svar på sina funderingar kring kö- och placering. Besöket var mycket uppskattat av besökarna varför verksamheten beslutat att fortsätta med samma insats under kommande år.

Öppna förskolan samverkar med andra aktörer genom att delta i familjecentralens möten på BB Family på Kungsholmen. Där träffas BVC-sköterskor, mödravården, familjemottagningen och öppna förskolor för samverkan kring stöd till våra familjer. Under höstterminen utbildar sig två pedagoger från öppna förskolan till kursledare i ABC (Alla barn i centrum) för barn 0-2 år. Efter utbildningen kommer öppna förskolan att löpande erbjuda kurser för vårdnadshavare för att stötta dem i deras föräldraskap. Genom samverkan med andra aktörer och via föräldrastödkurserna främjas möjligheterna att komma i kontakt med fler familjer för att kunna nå ut med information om förskolans verksamhet.

Nämnden erbjuder samhällsvägledning för nyanlända inom Norrmalm, Östermalm och Kungsholmen. För många nyanlända är mötet med den svenska förskolan det allra första steget in i det svenska samhället samt en förutsättning för etablering på arbetsmarknaden. Via samhällsvägledningen erbjuds bland annat information om förskola och hur man gör för att ansöka om plats i förskolan.

Förskoleavdelningen och familjeenheten har under året identifierat ett behov av att arbeta fram en tydlig och strategisk plan för samverkan mellan förskola och socialtjänsten. Ett identifierat behov är att kartlägga hur arbetet och samverkan kan ske för att nå ännu fler barn som inte deltar i förskola. Att ta fram en ny plan för samverkan kommer att prioriteras under kommande verksamhetsår.

Svenska språket och flerspråkighet

För att skapa likvärdiga förutsättningar till kunskapsutveckling har förvaltningens förskolor ett gemensamt fokus på det språkutvecklande arbetet. Förvaltningen anordnar utbildning för pedagoger i språkutveckling för flerspråkiga barn och barn med annat modersmål än svenska.

Inom nämndens förskolor talar de flesta barn svenska. Alla barn ska erbjudas ett språksamtal när de börjar i förskolan. Språksamtalet är ett sätt att kartlägga flerspråkiga barns användande och behov av stöd i de olika språken. Andel barn med annat modersmål än svenska (*utgår från antal flerspråkiga barn där svenska ej är ett av barnets modersmål, språkkartläggning 2022*) var vid den senaste mätningen 10 procent.

I varje förskola där det finns barn med annat modersmål än svenska anpassas aktiviteter,

arbetsätt, miljö och material till barnens behov. Förskolorna använder exempelvis tecken som kommunikationsstöd (TAKK). Tecknen används tillsammans med tal, som stöd vid språkutveckling och på den barnet befinner sig. Det underlättar språkförståelse och lärande men även som ersättning för talat språk.

Förskoleavdelningen har beviljats statsbidrag för att kunna fördjupa det språkutvecklande arbetet. Medel har sökts för digitala lärverktyg, barnlitteratur, kompetensutveckling samt personella resursförstärkningar. Genom insatserna ska redan pågående arbete fördjupas på enhets- och avdelningsnivå. Syfte att skapa ett sammanhållet strategiskt arbete med fokus på barns språkutveckling.

Förskolorna har tagit del av kompetensutvecklingsinsatser i form av en gemensam föreläsning för alla pedagoger med fokus på språkutvecklande arbetsätt och lärmiljö. Under året har enheterna själva ordnat olika forum för utveckling, så som nätverk och reflektionsgrupper samt deltagit i pedagogiska caféer med språkutvecklande arbetsätt som tema.

Bildverktyget Widgit online har introducerats i verksamheterna som ger ökade möjligheter att med hjälp av symboler tydliggöra och skapa förståelse för det verbala språket. För att säkerställa ett likvärdigt nyttjande av tjänsten har personal från varje förskola fått utbildning i verktyget. Verktyget introducerades i nämndens förskolor under vårterminen. Förskolans upplevelse är att verktyget är ett bra stöd för kommunikation och hjälper barnen i deras språkutveckling. Det finns ett stort intresse för att utveckla användandet.

Via statsbidraget har förskolorna fortsatt kunna använda sig av Polyglutt Förskola och Polyglutt Home Access som verktyg i det språkutvecklande arbetet. Under våren gjordes en uppföljning kring användandet av Polyglutt och Polyglutt Home Access. Uppföljningen visar att Polyglutt är ett uppskattat verktyg bland pedagogerna och att det används på samtliga enheter. Utvärderingen visade dock att användandet av Polyglutt Home Access är lågt. Arbetet med att informera om tjänsten och samverka med familjerna ska intensifieras.

I början av året gjordes en revidering i den lokala handlingsplanen för *Riktlinjerna för övergång mellan förskola och skola*. Ett tillägg gjordes i förvaltningens riktlinjer utifrån uppdraget att mer tydligt inkludera språk. Under vårens- och höstens samverkansmöte presenterade respektive verksamhetsform hur de arbetar med språkutveckling. Syftet var att ge förskola och skolan bättre kunskap och förståelse för verksamheternas arbete med språkutveckling.

Nationella minoritetsspråk

Det har under året inte funnits någon efterfrågan om förskola på nationella minoritetsspråk, utöver finska. De barn som önskat förskola på finska har erbjudits plats på den fristående finska förskolan i stadsdelsområdet. Förvaltningen genomför återkommande språkkartläggningar för att ta reda på vilka språk som talas av barn och personal i verksamheterna och om det finns behov av förstärkt språkstöd.

När vårdnadshavare ansöker om plats i förskola via stadens hemsida framgår tydligt att oavsett om barnet talar något av de nationella minoritetsspråken finska, meänkieli eller samiska i hemmet eller inte, så finns särskilda rättigheter. När vårdnadshavare ansöker om plats i förskola anger detta språk som modersmål i ansökan till förskolan.

Förskolans pedagoger tillämpar ett interkulturellt förhållningssätt i arbetet tillsammans med

barnen. Verksamheten arbetar med olika språk, fast det kanske inte finns ett barn i gruppen som talar språket för närvarande. Via Polyglutt har förskolorna tillgång till litteratur på cirka 50 olika språk. Tjänsten är en viktig resurs som möjliggör språkutveckling för barn där personalen inte talar barnets modersmål.

Förvaltningen har under året utbildat kursledare och erbjuder utbildning för pedagoger i flerspråkighet. Under kursen fördjupar sig deltagarna i forskning, läroplanen och får ökade kunskaper kring ett interkulturellt förhållningssätt, samverkan med hemmet och språkutvecklande arbetssätt.

Tidigare år skapades ett utbildningsmaterial kring nationella minoritetsspråk som fortsatt finns att tillgå för förskolorna. Alla förskolor har även fått en uppsättning av böcker som handlar om minoritetsspråken att använda tillsammans med barnen.

Förvaltningen har inte arbetat för att öka andelen personal som kan använda sig av nationella minoritetsspråk inom verksamheten då det ännu inte funnits ett behov av detta.

Barn i behov av extraordinärt stöd

När förskolepersonal uppfattar att ett barn är i behov av stödinsatser kontaktar medarbetaren ansvarig rektor eller biträdande rektor. Ett gemensamt kartläggningsmaterial finns framtaget och används av alla förskolor för att se vid vilka sammanhang barnet behöver stöttning och hur personal kan möta barnets behov. Personal ges möjlighet till handledning vid behov.Handledning kan erbjudas av förvaltningens samordnare för barnhälsa som har specialpedagogisk kompetens. En handlingsplan upprättas sedan för barnet.

Om personal, samordnaren för barnhälsa och rektor upplever att extra resurser är nödvändig för att möta barnets behov görs ansökan om tilläggsbelopp. Efter sex månader görs en uppföljning av handlingsplanen utifrån en särskild utvärderingsmall. Uppföljningen görs tillsammans med samordnaren för barnhälsa. Om stödbehovet kvarstår och det bedöms föreligga skäl för att fortsätta med pågående eller nya insatser sammanställs en ny ansökan om tilläggsbelopp. Den individuella prövningen säkerställer att enskilda barn får det stöd som det behöver.

Genom de utvärderingar som genomförs ser förvaltningen att de ekonomiska tilläggsbeloppen, tillsammans med handledning, ger alla barn förutsättningar och möjligheter till utveckling och lärande i förskolan. Förvaltningen kan se att genomförda insatser ger en positiv effekt för barnens utveckling då flera barn inte längre är i behov av stöd i samband med skolstart. Tillämpning av bedömningsnivåer eller bedömningsgrunder för tilläggsbeloppet utgår ifrån fyra olika nivåer.

Under höstterminen gjordes en kartläggning av fördelningen av tilläggsbelopp som presenterades i förskolans utvecklingsgrupp. Kartläggningen utgör en viktig grund för fortsatt analys utifrån ett likvärdighetsperspektiv. Från och med hösten 2022 genomförs barnhälsokonferenser. Barnhälsokonferenserna syftar till att säkerställa en likvärdig utbildning för alla barn, där barn i behov av särskilt stöd får de anpassningar de behöver och har rätt till. På barnhälsokonferenserna deltar rektorer, samordnare för barnhälsa med specialpedagogisk kompetens samt pedagogisk utvecklingsledare.